

הישיבה המאה חמישים ואחת (קנ"א)

ביום רביעי, א' בסיוון התשמ"א (3 ביוני 1981), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ע' אורנו, ש' אירמאי, ע' איתן, י' בלאו, ז' בן-חיים (יור), נ' ברגרין, א' ברוידא, ג' גולדנברג, א' דותן, מ' מדן, ש' מורג, ע"צ מלמד, ש' מלצר, ד' סדן, מ"צ קדרי, י' רצהבי, י' שבטיאל.
החברים היועצים האדונים ח' איזק, מ' ולנשטיין, א' מגד, מ' מייזלש, א' פורת.
עובדי האקדמיה הגברות ש' בהט, ע' קלון, ה' שי, ו' שלומי והאדונים נ' אפרתי, א' בנדויד, י' ייבין, י' לוי ור' מירקין.

התנצלו: הגב' ש' הראבן והאדונים א"א אורבך, מ' בראשר, מ' מיקם, י' מנצור, ח' רבין, מ' שלי.

- סדר היום:**
- א. דברי אזכרה למשורר אורי צבי גרינברג
 - ב. ברכות והודעות
 - ג. אישור זיכרון הדברים של הישיבה הקודמת
 - ד. דקדוק: כללי הסגול - עניינים שיטתיים
 - ה. העברית בת זמננו
 - ו. דקדוק: עניינים שוטפים
 - ז. מונחי משרד
 - ח. מונחים בשימוש כללי: הסְעָה, מְסַעֵד

א.

הא' בן-חיים: אנו מתכנסים לישיבת מליאה זו אבלים. עדיין לא שלמו שלושים מיום שהלך ממנו חבר האקדמיה ללשון העברית, אביר השירה העברית אורי צבי גרינברג, זכרו לברכה.

הוא ציווה שלא להספידו. אכן לא באנו להספיד אותו היום, אלא לקיים מנהג באקדמיה ללשון העברית: חבר משנסתלק לבית עולמו - החברים המתכנסים לעבודתם הרגילה בישיבת המליאה מתפנים דקות מספר לשמוע מפי חבר דברי עיון על חלקו של הנפטר ותרומתו ללשון העברית במחיצתה של האקדמיה ומחוץ לכתליה. אכן לא דברי הספד נשמע מפי הא' סדן אלא דברי עיון ולימוד. ועל תרומתו של אורי צבי גרינברג ללשון העברית עוד ייכתב וידובר הרבה.

הלך ממנו חברנו המשורר שהיטיב להגדיר עצמו.

עֵינֵי נוֹדֵד יְהִי וְשְׁלִיחַ מְלָכוֹת בְּחִזּוֹן הַלְוָה
 רואות כְּכֹל עֵינֵי הַבֶּשֶׂר בְּנוֹפִים הָהֵם
 יוֹדֵעַ לְנַגֵּן לְפָנִים וּלְכָנוֹת מְתוֹקֵי הַשֵּׁם..
 וְאוֹלָם הוּא נוֹדֵד יְהִי הוֹלֵךְ אֶל הָרָאֵל לְחַף:
 הַנֶּשֶׁר שְׁלוֹ בְּעִגּוֹל הַחֲמָה מְרַחֵף..
 הוּא שְׁלִיחַ מְלָכוֹת שְׁעוֹדָה בְּחִזּוֹן הַלְוָה:
 אוֹכֵל אֵשׁ שוֹתֵה אֵשׁ שֶׁר אֵשׁ וְאֵינוֹ נוֹפֵשׁ
 וּבְגוֹרֵל הָאֵשׁ גַּם הַשָּׂר וְהַשִּׁיר עַד סוֹף אֵשׁ.

הא' סדן נושא דברי הערכה לזכר אורי צבי גרינברג)

ב.

הא' בן־חיים: תודה רבה על דבריך, הא' סדן.
 להבדיל בין אבל לשמחה, אני רוצה לברך חברים שבאו לישיבה לאחר שחלו ובמשך הזמן הבריאו - חברינו האדונים מדן, מלמד, ולנשטיין וברגריין. יש חברים שעדיין לא הבריאו והם חברינו האדונים רבין, מיקס, שלי וטנא, ואנו שולחים להם ברכה להחלמה מלאה. אני מקווה שיוכלו להשתתף בישיבה הבאה. יש חברים שלא יכלו לבוא לא מסיבות מחלה והם התנצלו.

ג.

הא' בן־חיים: אנו עוברים לסעיף הבא: אישור זיכרון הדברים של הישיבה הקודמת. האם יש הערות או ערעורים על זיכרון הדברים?

הא' מורג: אני מבקש למחוק את דברי בעמוד 8. באנגלית אפשר לומר passion, מה שאין כן בעברית.

הא' בן־חיים: המשפט יימחק מזיכרון הדברים.

הא' דותן: לא הייתי נוכח בישיבה הקודמת, אבל קראתי את זיכרון הדברים, ויש לי הערה. בישיבה היה דיון על המונח הניעה. התעוררה שאלה אם הצורה כשרה, אם יש לה תקדים במשקל זה או לא. רציתי להעיר: לא זו בלבד שהמשקל כשר, אלא שמלה זו בצורתה זו קיימת במקורות ואינה חידוש. המקור הוא תשובת יהודי בן־ששת, תלמיד דונש בן לברט הלוי (מהדורת שטערן, וינה 1870, עמ' 23).

הא' בן־חיים: אנו מכירים את צורת הלשון הזאת מלשון חז"ל ומספר בן־סירא. ועתה עוד עדות ב"מגילת המקדש" שפרסם ידן. שם כתוב - הניפת העומר. נציין בשמחה שלא חידשנו הניעה אלא כיוונו למה שכבר נמצא בלשונו מלפני אלף שנים.
 היש הערות נוספות? אם אין, אני קובע שזיכרון הדברים של ישיבת המליאה המאה וחמישים אושר.

ד.

הא' בן־חיים: אנו עוברים לדיון בסעיף ד': שאלות דקדוק; ונתחיל בכללי הסגול.

הגב' בהט: הנושא הנדון: כללי הסגול בנטיית השם. קיבלתם הודעה למליאה, שכתובים בה דברים ששונו מאז קיבלתם את החוזר. מי שהדברים אינם זכורים לו ישמע אותם עכשיו. אין לפנינו אלא לאשר את השינויים. על החוזר נתקבלו כמה הערות, וכולן נדונו בישיבת שני הוועדים.

בסעיף הראשון מדובר על שמות, שמנוקדים בסגול, ואף על פי שפ' הפועל בהם אינה מאותיות אהח"ע, בכל זאת נטה אותם בפתח ולא בחיריק לפי הכלל של רוב השמות הסגוליים. ברשימת השמות האלה נשמט השם קָסָף. על כך אין חולק. נשמט גם השם לָחַם גם שם הצמח לָחֵד, שם שנקבע עוד בימי ועד הלשון. נשמטו גם השמות סָרֵן, רָחֵם, שְׁוֹע, כל אלה יהיו נוטים בפתח.

הא' בן־חיים: סרן במובן ציר, ולא דווקא במובן של סרני פלשתים. אלה הם תיקונים לכלל. האם יש הערות?

הא' דותן: הערה לסדר היום. אני מציע שנקיים את הדיון סעיף-סעיף, או לפחות נאשר סעיף-סעיף. אני רואה לפני רק את החוזר. מדוע לא נשלחה הודעת סיכום?

הגב' בהט: כתבנו חוזר. החלטנו לפסוח על הודעת הסיכום לכל חברי המליאה, כי ראינו שלב זה מיותר בענייני הדקדוק, וכך יהיה הנהוג בכל ענייני הדקדוק גם מכאן ואילך. את הודעת הסיכום הבאנו לדיון בשני הוועדים.

הא' דותן: השינויים בהודעה למליאה הם לגבי החוזר. אני מציע אפוא שנעבור על סעיפי החוזר ונאשר אותם סעיף-סעיף.

שני תיקונים קלים לסעיף א' של החוזר: במקום שכתוב בסוגריים "במקרא: פיות וגם פִּיפִּיּוֹת" צריך להוסיף: "במקרא: גם פִּיּוֹת". כי במקרא יש גם פִּיּוֹת. נוסף "גם" כדי להסיר טעות.

הא' בן־חיים: נרשום זאת.

הא' דותן: להערה מס' 1 בחוזר, שם נאמר: "מן גִּיא נמצאת צורת משנה גִּיא ונטייתו בצירי מלא". הצורה הבסיסית היא גִּיא ויש לה צורת משנה גִּיא, וכך יש לתקן.

להערה מס' 2 "על דרך זו יהיו נוטים גם השמות גְּדִי, קָלִי, פְּרִי ודומיהם..." ולהלן בסוגריים כתוב: "במקרא בא סגול לפני הכינויים - דִּי ו־כֶּם, כגון: גְּדִיָּה, פְּרִיָּה" במקרא לא נמצא גְּדִיָּה. יש למחוק זאת.

הא' בן־חיים: כל הסעיף הזה נמחק בישיבה האחרונה. אמרנו שהוא לא שייך לעניין, ועל פי טעות לא נמחק מן החוזר שהוגש למליאה.

הא' דותן: יש פְּרִיָּה, שְׁבִיָּה, אבל אין גְּדִיָּה.

הא' קדרי: על מה מסתמכת הוועדה כאשר היא אומרת ששֶׁלֶג - שֶׁלֶגִי בא בחיריק? הצורה הארמית של השם, תִּלְגָּא, היא בפתח!

הא' בן־חיים: הוועדה יצאה מהנחה שהרבה שמות סגוליים בלשון מאוחרת יש להם חיריק בנטייה. יש החלטה שנתקבלה מזמן, שכל שם שאינו מופיע במקרא בפתח - יהיה דינו חיריק. פרץ - פְּרִצִי. זה יהיה הכלל. זה נוגע לנטייה. אבל אינו נוגע לכינויי היחס, כמו שיש שם פרצי ייתכן גם שלגי. שמות שנחדש יהיו בחיריק, חוץ מהגרוניות. לפי זה צריך היה למנות את כל המלים בפתח, אך נשכחה המלה כסף.

הא' גולדנברג: הערה לעניינים ולהערות שאנו מעלים בישיבות המליאה: יש בחוזרים ובסיכומים בענייני דקדוק שני סוגי בעיות: האחד - שהוא אולי הדבר העיקרי והיחיד שכדאי לדון בו - בעיות שכרוכות בפסיקה. והשני - מה ששייך לעובדות, לפרטים בניסוח ולסתם טעויות, שרבים מהם טעונית תיקון. אני מציע לכל מי שיש לו הערות, לשלוח את ההערות העובדתיות, שאינן עניין להחלטה ולפסיקה, אל המזכירות, כדי שנתרכז בעניינים הכרוכים בפסיקה. גם אחרי ישיבות אחדות יש שמוצאים שברשימת היוצאים מן הכלל נשכחו מלים, ושבניסוח הכללים הוצגה בטעות מלה שהיא יוצאת מן הכלל כאילו הייתה מלה ששייכת לכלל, ולהיפך. ראוי כמובן להקפיד על דברים אלה, וכדי לעזור בכל השלבים

של הניסוח היה רצוי לבקש מכל מי שיש לו הערה או תיקון לשלוח אותם למזכירות כדי שנהיה פנויים במליאה להערות ולהשגות הכרוכות בפסיקה.

הא' אבן-שושן: המלה "שָׁלוֹן" האם היא כלולה ברשימה: אם לא, כדאי לרשום אותה.

הגב' בהט: זה עניין, שהעיד עליו הא' גולדנברג. לא כדאי לדבר על פרט, הקשור בניסוח. צריך להביא אותו לפני הוועדה.

הא' אבן-שושן: נעביר את השאלה לוועדים.

הא' דותן: אחרי המשאלה של חבר הוועדה הא' גולדנברג, לא אעלה פרטים. אבל יש לי שאלה עקרונית בסעיף ג': צורת ההפסק - האם אנו מביאים את צורות הפסק או לא: במקום אחר ברשימה זו הובאו צורות הפסק (בסעיף ח' - מַעֲשֶׂה - בסגול). אמנם בשימוש יום-יום אין צורות הפסק שכיחות, אבל בלשון השירה, אפילו המודרנית, ודאי שהן קיימות. יש לפסוק מהן צורות ההפסק, בייחוד לגבי שמות במשקל קָטָל, שיש להם צורת הפסק קָטָל, כגון בָּטוֹן, זָבַח, פָּתַח, רָגַע, שָׁמַשׁ וכיו"ב.

הא' מדן: יש גם קטל שאין להם צורת הפסק.

הא' בלאו: נדמה לי, שצורות ההפסק של הסגוליים אינן סדורות, אינן לפי כלל, ומוטב להשאיר אותן למילון. הקו הכולל הוא שפֶּעֶל מקורי נעשה בהפסק פֶּעַל, אבל היוצאים מן הכלל מרובים. על כן מוטב לא לכלול כלל. אותן משורר שישתמש בצורת הפסק, יצטרך לעיין במילון. אינני רואה אפשרות אחרת.

הא' דותן: לא הצעתי לקבוע כלל. אין כלל. כיוון שאנו עוסקים ברישום המצאי, וכיוון שמספר צורות ההפסק דומני שהוא סופי, מן הראוי לתת רשימה. היא לא תהיה ארוכה כל-כך.

הא' בן-חיים: שאלת על צורת ההפסק. עד כמה שאני יודע, והייתי חבר הוועדה, לא נזקקה הוועדה לשאלה זו בכלל, כי בלשונו היום אין הפסק נוהג. אפשר לערער על גישה זו. על כל פנים כאן אין להביא בחשבון לעניין ההפסק את מעֲשֶׂה. יש שתי צורות שלא בהפסקה מלאה: מעֲשֶׂה, שאפשר להשתמש בה כרגיל, ויש צורה מקוצרת - מַעֲשֶׂה. הצורה מעֲשֶׂה איננה קשורה להפסק דווקא, כפי שלמדנו מן הדקדוק ההיסטורי.

הא' דותן: בלי להיכנס לדיון על מַעֲשֶׂה, אני מציע שהשאלה תועבר לוועדה.

הא' בן-חיים: השאלה עוברת לוועדה. אם תחשוב המליאה שיש לדון בהפסק, היא תדון. זה אינו נוגע רק לסגול אלא לכל כללי ההפסק.

הא' דותן: יש כוונה לאשר את כללי הסגול האלה היום. מה יהיה גורלן של השאלות העוסקות בפרטים לאחר אישור הכללים במליאה?

הא' בן-חיים: שאלות אלה עוברות לדיון בוועדה, חוץ מאותן שאלות הטעונות ברור במליאה.

הא' דותן: להערה מס' 5 בחוזר "אבל חֶבְלִי (משיח) גזור מן השם חֶבֶל במשמע כאב". יש גם חֶבְלִי שגזור מחֶבֶל. קביעה זו איננה מדוייקת, ויש לתקן אותה.

הא' בן-חיים: טוענים שזה עניין של חבל. יש על כך ויכוח.

הא' דותן: למשל "חֶבְלִי רשעים" (תהלים קיט, סא) אינו מן חֶבֶל לשון כאב, אלא מן חֶבֶל = חבר אנשים.

הא' בן-חיים: יש חבלי ויש חבלי. אנו אומרים שחבלי גזור מחֶבֶל. איננו אומרים שכך כתוב במקרא. במקרא יש גם חבלי וגם חבלי והם גזורים מחֶבֶל.

הא' דותן: חֶבְלִי גזור גם מחֶבֶל. לסעף ג', יש הערה מס' 4 על וְשֵׁט - וְשֵׁטוּ. ההערה אומרת ב"קצת מילונים, ובכללם במילוני האקדמיה וְשֵׁט". מהי אפוא הפסיקה?

הגב' בהט: בהודעה למליאה כתוב, שלנספח השמות במשקל פֶּעַל ייוספו אֶדְר וְשֵׁט. חזרנו אפוא אל הוֹשֵׁט, כפי שנקבע בישיבת שני הוועדים.

הא' שבטיאל: הא' דותן עורר שאלה, שמא יש מקום לכלול ברשימת הצורות הבאות ב"שש נקודות" (סגול-סגול) גם את צורות ההפסק שלהן, הבאות במקרא בקמץ. לדעתי, צורות ההפסק אינן עניין לכאן, שכן צורות אלו ומעין אלו מקומן בסוף משפט (במקרא - באתנחתא ובסילוק, ומקומות יש אף במפסיקים אחרים) ועניין הם לתחביר. והרי אין אנו עוסקים אלא בצורות היסוד. וצורות שבהפסק מקומן יכירן אף לא במילון, אלא בקונקורדנציה.

אגב, מן הראוי, ודין הוא, שכל אימת שהאקדמיה עוסקת בניקודן ובהגייתן של צורות, שאינן מצויות במקרא, אלא בלשון שלאחר המקרא, שתיתן דעתה למסורות חיות שבפי עדות בישראל, שמא יש בהן ממש. מסורת קריאת בפי תימנים וספרדים יש למשל בצורת וֹשֵׁט שהיא בפיהם בסגול ולא בצירי. טוב ליתן את הדעת בקביעת ניקודה בדיונונו היום. וכמנהגנו, ניתן מקום לשתי מסורות זו בצד זו ולא תידחה אחת מפני חברתה. זאת ועוד, בוועדת הדקדוק יש להימנע ככל האפשר מניקוד של "חמש נקודות" (צירי-סגול) בין בצורות שלאחר המקרא ובין בצורות שעתידות להתחדש. וכמובן, חוץ מאותן צורות המצויות במקרא.

הא' בן-חיים: הוועדה החליטה וְשֵׁט. הוועד המשותף הציע וְשֵׁט. יש חבר שמערער ורוצה להצביע; אם כן, נצביע. אין דיון אלא רק הצבעה.

הא' מלצר: מדוע לא שתי הצורות?

הא' בן-חיים: נתפלגו הדעות בין החברים: וְשֵׁט או וְשֵׁט או שתי הצורות. אני מעמיד להצבעה את ההצעות השונות.

הצבעה

- 12 - בעד הצורה וְשָׁט
- 6 - בעד הצורה וְשָׁט
- 4 - בעד שתי הצורות

הצורה וְשָׁט (בסגול) נתקבלה.

הא' בן־חיים: הצורה וְשָׁט בשני סגולים כיוונה לדעת הרוב.

הא' אורנן: יש מספר שמות נוספים שנאמר עליהם שהם במשקל פֻּעַל. אני מבין את דברי הא' שבטיאל, שדברים שהם כתובים במקרא לא נשנה, אבל מלים שאינן במקרא, באופן כללי יש לקבל שהן בסגול. הנימוק הוא, שזה מפחית את מספר היוצאים מן הכלל.

הא' בן־חיים: כך חשבה הוועדה.

הא' אורנן: לכן אינני חושב שסעיף ד' בהודעה למליאה הוא נכון.

הא' בן־חיים: יש אָדָר ויש אֶדָר, ולכל צורה משמעות משלה, הוועדה הלכה בכיוון שאמרת, ובכל זאת היו צריכים לעשות פשרה.

הא' מלצר: למה לא לאשר את שתי הצורות?

הא' בן־חיים: בהצבעה היו רק ארבעה חברים שהיו בעד שתי הצורות. העניין נגמר בהצבעה.

הא' דותן: המלה לְחָד מקובלת?

הא' בן־חיים: זהו צמח.

הא' בלאו: אני נלחמתי בלְחָד, אבל במדריכים הבוטניים כתוב לְחָד. אנשי הבוטניקה כותבים: לְחָד.

הא' אירמאי: הוועדה צריכה לדון גם במלה הָאָרֶץ, אם כי זוהי צורת הפסק.

הא' בן־חיים: זוהי הערה המבקשת להוסיף גם את המלה הזאת לרשימה. זה לא עניין עקרוני.

הא' דותן: כיוון שנזכרו בין החריגים (מס' 5) זָרַע ונָטַע כנסמכים של זָרַע, נָטַע, יש להוסיף גם שָׁבַע ליד שָׁבַע (שָׁבַע עשרה, שָׁבַע מאות).

הא' בן־חיים: איש איננו חולק על כך.

הא' מלצר: אני רוצה לקבל תשובה המניחה את הדעת. עדות רבות מארצות שונות אמרו וְשָׁט; יוצאי ארצות אחרות אומרים וְשָׁט. מדוע אנו צריכים להטיל איסור על וְשָׁט? האם מפני שההצעה להשאיר את שתי הצורות זכתה רק בארבעה קולות?

הא' בן־חיים: אני יכול להבין את התרעומת שרק ארבעה תמכו בשתי הצורות, אבל שום דבר בפסיקה איננו יכול להתקבל אלא על דעת הרוב. היו חברים שבאו מארצות שבהן אומרים וְשֵׁט והם החליטו להקל.

הא' מלצר: יש עוד מלים שאושרו בשתי צורות.

הא' בן־חיים: הוועדה הביאה בחשבון שפעל במשקל סגולי הוא מן הרווחים ביותר; מחדשים בו הרבה. כל שם, שמתחדש במשקל זה יבוא בשני סגולים. אם יש שתי מסורות, האחת בסגול והשנייה בצירי, חלק מהחברים חושב שמוטב שנקוט את הנטייה לפי המגמה שאנו מעוניינים בה. הכללים שאנו קובעים אינם חלים על משוררים.

הא' בנדויד: ההצעה הראשונה אמרה סגול, השנייה - צירי. ההצעה השלישית לא באה לסתור את ההצעה הראשונה או את השנייה, אלא להתיר את שתיהן.

הא' מלצר: הצבעתי בעד וְשֵׁט מתוך הנחה שאחרים יצביעו גם בעד וְשֵׁט.

הא' בן־חיים: מצד הפרוצדורה ההצבעה הייתה נכונה.

הא' מלצר: יש ברשימה כמה שמות בשתי צורות. אני חוזר ושואל, מדוע איננו יכולים להגיד ששתי הצורות כשרות?

הא' ברוידא: מדוע לפסוק? הרי זה מטיל שעמום על הלשון. אם יש צורות שונות ואין זה מפריע, מדוע לפסול אחת מהן? הנה בזמן האחרון, לצערי, אני שומע ברדיו - גְּמֵר, בעוד שמקובלת בעם מדורות הצורה, שהיא בוודאי נכונה יותר, גְּמֵר (גמר חתימה, גמר טוב), ואולם עניין וְשֵׁט בצירי דומני איננו מפריע, מה גם שרבים מאלה שקוראים את המלה בצירי הוגים אותה בסגול. מדוע יש להכריע בהצבעה?

הא' בן־חיים: ההחלטה הייתה לקיים בלשונו צורה אחת בלבד. לחברים הייתה הזדמנות לפני ההצבעה להסביר את עמדתם. איש לא קם להציע ולנמק.

הא' מלצר: איך אפשר לפסול מלים חיות? אי אפשר לקחת מלה חיה ומהלכת ולעקור אותה.

הא' בן־חיים: ההחלטה הייתה וְשֵׁט. אפשר לעשות הצבעה חוזרת אם להשאיר את שתי הצורות.

הא' בלאו: לו הצבענו, אם מותר להגיד גם וְשֵׁט וגם וְשֵׁט, היה אפשר לקבל טענה זו. אבל מאחר שהצבענו לראשונה על כל אחת מהצורות, ועל שתי האפשרויות גם יחד הצבענו לחילופין רק בסוף, ברור שהצעה זו נדחתה.

הא' בן־חיים: ברור שהצעה זו נדחתה. השאלה אם החברים מסכימים להצבעה חוזרת. איש איננו מטיל ספק במה שנתקבל בהצבעה.

הא' אורנן: אני רוצה להציע שלא נצביע שוב. אין טעם וגם חבל על כל ערבוביה שיש שתי צורות. תיקבע צורה זו או אחרת. אני בעד זה שיפרסמו את היוצאים מן הכלל. יש לי עצה פשוטה: מי שירצה לכתוב בצירי, יוכל לכתוב כך. הכלל חל אולי על תלמידים שנבחנו. אם תנקד בצירי איש לא יבוא אליך בטענות. תהיה לך אחיזה לכך.

הא' בן־חיים: אם יש חבר שמתנגד להצבעה חוזרת - נמשיך בדיון. האם יש הערות נוספות לחוזר ולהודעה למליאה בסעיפים אחרים?

הא' אורנן: הערה למלה חוברת. צורת נקבה יכול שהזכר שלה יהיה בצירי ואז הריבוי הוא בשווא; יכול שצורת הזכר תהיה בקמץ ואז הריבוי הוא כזה. יש שתי מלים: חותמת - חותמות; חותם והריבוי - חותמות. חותן והריבוי חותנות. על יסוד מה קובעים שצורת הריבוי היא חוברות?

הא' בלאו: התלבטנו בשאלה. כל מה שאתה אומר נאמר גם בדיון. יש אנשים שאומרים חוברות ויש שאומרים חוברות. חתכנו זאת.

הא' בן־חיים: אמרת שחותמת היא נקבה של חותם. אשה אחת חותמת, גבר אחד חותם. כנגד זה יש שמות שהם מלכתחילה בעלי סופית תי", כמו כותרת, מחברת. ובהם יש קמץ ולא שווא לפני ההברה האחרונה. התלבטנו עד שמצאנו את הניסוח הזה, אימתי יבוא קמץ ואימתי שווא, כמובא לפניכם. וכך יש לנו חותם וחותרות לעומת חותמת וחותרות.

אשר לחוברת - הרבה נהגו לומר חוברות; משום מה שונה הדבר לחוברות. השאלה אם נשנה חוברות לצורך הכלל. הרי חוברת אינו נטייה של חובר; יש כמה שמות באניות כמו צוללת שאנו רואים אותם כתואר, כמו - ספינה צוללת.

הא' אורנן: כריכה חוברת.

הא' בן־חיים: כלל זה נופל יפה על כל דבר חוץ מאשר על חוברת. משמרת - משמרות; מזכרת - מזכרות.

הא' אורנן: כיוון שיש חותם ולא רק חותמת, הריבוי הוא - חותרות.

הא' דותן: הניסוח של הוועדה נראה בעיניי, אבל כיוון שהריבוי חוברות שגור מאוד בניקוד ובהגייה, וכיוון שאני שומע שגם בוועדה נחלקו הדעות והוכרע בהצבעה, יש מקום לערוך הצבעה גם במליאה על ריבוי של "חוברות". אני מציע להביא גם את המלה הזאת כחריג וכיוצא מן הכלל שנקבע על ידי הוועדה - חוברות.

הא' בן־חיים: למלה זו יש היסטוריה. את השם חוברות תיקנו לחוברות, וזה נשתרש. אם נאמר חוברות - נצטרך להוציא את המלה ממסגרת הכלל; אם נחליט על חוברות, יהיה השם במסגרת הכלל. אני יכול להביא זאת להצבעה.

הא' דותן: יש כבר שלושה חריגים לכלל: מסגרות, אגרות, משבצות. מוצע להוסיף רביעי - חוברות.

הא' בן-חיים: הייתה שאלה איך לנסח את ההבדל בין מַגְדָּת לבין צורות אחרות, ומצאנו את הדרך הזאת. מצאנו שגחלת צורת הריבוי שלה גחלים, ומצאנו מסגרת וכיו"ב - מסְגָרוֹת וכיו"ב. לכן עשינו יוצאים מן הכלל. אבל לגבי חוברת נראה לנו ללכת אחר הכלל כפי שנהגו בזמן מן הזמנים. היום נפוץ יותר חוֹבְרוֹת. נכון שלמלה זו אין כלל במקרא ואפשר להצביע עליה. אם יצביעו החברים בעד חוֹבְרוֹת, צריך יהיה להוציא את המלה מהכלל, אם יצביעו בעד חוֹבְרוֹת המלה תהיה במסגרת הכלל.

הא' אירמאי: כאשר שמעתי את ההסברים, התעורר ספק בלבי לגבי הדוגמה צוללת. צוללת זוהי אניה. אי-אפשר להגיד שזה מין נקבה של שם התואר צולל. לכן אני מציע שעל מלים כמו צוללת יחול הכלל של כותרת.

הא' בן-חיים: לא הבאנו זאת.

הא' אירמאי: הואיל ולא התכוננתי לדיון בנקודה זו, אני מוכן להביא בפני הוועדה עוד דוגמות למלים מסוג צוללת, שהן לכאורה מין נקבה מזכר בנטייה, אבל מבחינת המשמעות אין להן קשר עם הצורה הזכרית.

הא' בן-חיים: אם כן עומדת להצבעה המלה חוברת.

הא' גולדנברג: הבעיה כללית. יש מלים על משקל קוֹטְלָת שבבירור אינן חלק מפרדיגמה של צורות הבינוני, וצורת הריבוי של אלה הרי היא כצורת כוֹתְרוֹת. מלים שהן חלק מפרדיגמה חיה של צורות בינוני, גם הן ריבויין ברור והוא על דרך הבינוני. כל המלים שאינן כאלה ואף לא כאלה, צורת ריבויין איננה ניתנת לקביעה חד-משמעית מתוך מערכת הלשון, ואם נצביע על כל מלה בנפרד, נימצא מצביעים בעניין צורות כגון אלה ללא תכלה. יש קבוצה לא קטנה של מלים קיימות וחדשות, ביניהן מלה כמו צוללת, הגזורה מבינוני אבל כבר אינה שייכת לפרדיגמה של צורות בינוני. הגיזרון של מלים כאלה איננו מחייב באופן מוחלט אחת מצורות הריבוי האפשריות.

הא' בן-חיים: הא' אירמאי ימציא לוועדה את המלים על משקל צוללת לדיון נוסף. אנו מחליטים על כלל שמקובל על כולם זולת המלה חוברת.

הא' אבן-שושן: בציבור דוברי עברית קיים ויכוח: אלה אומרים "חוֹבְרוֹת", ואלה אומרים "חוֹבְרוֹת". משה בן-אלול מעורכי "דבר" ו"במעלה" טוען בכתב ובע"פ, כי יש להגות "חוֹבְרוֹת". נראה לי כי אין להכריע בדבר מבחינה דקדוקית. אולי כדאי להסתייע באנלוגיה מן השם הקרוב "מחברת" - מחְבְרוֹת" ובסמיכות "מחְבְרוֹת" וכן נאמר "חוברת" - "חוֹבְרוֹת", ובסמיכות "חוֹבְרוֹת".

הא' בן-חיים: השאלה ברורה. רק בהצבעה אפשר לחתוך. יש שתי אפשרויות; חוֹבְרוֹת (נגד ההרגל) וחוֹבְרוֹת.

הצבעה

- 12 - בעד צורת הריבוי חוֹבְרוֹת (על דרך כותרות)
- 10 - בעד צורת הריבוי חוֹבְרוֹת (בשווא)

צורת הריבוי חוֹבְרוֹת (בקמץ) נתקבלה.

הא' אורנן: בסעיף ה', בהערה לוועדה הזכרתי משחתת. מקובל הריבוי משחתות. אף על פי שלפי הכלל אני נוטה להגיד משחיתות ממשחתת, כמו מגדת-מגידות, זוהי אחת המלים הנפוצות. כדאי להזכיר אותה ולפסוק מה ריבוייה.

הא' בן-חיים: תהיה רשימה של אותן מלים של סוגי אניות וצורת הריבוי שלהן בנקבה בגלל התארים של האנייה. כל החומר הזה יובא לוועדה. ההחלטה שלנו היא עקרונית ואיננה כוללת את המלים האלה.

הא' אבן-שושן: בסעיף ג' אנו קוראים: "בכלל ו' תימחק דוגמת רכבל שעדיין לא אושרה במליאה". לי נראה שלמליאה לא תהיה התנגדות לאשר את השם "רכבל". כשנאשר את המלה רכבל נכניס אותה לרשימה, כי המלה הזו חשובה מאוד והיא שימושית יותר ממלים אחרות.

הא' בן-חיים: אם המלה רַכְבֵּל תתקבל, הריבוי שלה יהיה רַכְבָּלִים. בחומר של הוועדה מובא רק מה שאושר. המלה רכבל עומדת לדין במליאה במסגרת מלים אחרות.

הגב' שי: בישיבת המליאה הבאה תובא רכבל לאישור, לאחר שתידון בישיבת ועד המינוח וועד הדקדוק.

הא' אבן-שושן: אפשר לקבל אותה מיד.

הא' דותן: בסעיף ז' בחוזר באה המלה עֶרְפֵּל. לא אחדש את הוויכוח על ניקודיה השונים של המלה בריבוי, אבל מן הראוי להוסיף את צורת נסמך יחיד, שאינה פשוטה ומובנת מאליה, והיא כנראה עֶרְפֵּל־.

הא' בן-חיים: נכון.

הא' אירמאי: לא הספקנו לדון במלים מסוג זה. הגשתי רשימה כזאת של קביעות האקדמיה, רובן מלים זרות, ויש לדון בהן.

הא' בן-חיים: אפשר להזכיר זאת.

הא' דותן: הערה לנספח בחוזר. יש להוסיף מספר צורות במשקל פֶּעַל החסרות כאן, למשל - אַבֵּל, אֶבֶר, תִּשַׁע. מצד שני גם לרשימת השמות המשמשים בשתי צורות - פֶּעַל וגם פֶּעַל - יש להוסיף מספר שמות, כגון שבר, נסך, זכר.

הא' בן-חיים: יש כאן כמה שמות שבמקרא מופיעים בשתי דרכים. החלטנו על דרך אחת, אבל צריך להוסיף במקרא יש דרך אחרת.

הא' דותן: יש גם חילופי גרסה מקובלים, כגון סַתֵּר-סֵתֵר, קֶדֶם-קֶדָם. יש להעיר על כך.

הא' בן-חיים: זה לא שינוי בהחלטה. זוהי הערה שיש גרסאות שונות.

הא' קדרי: למלה זכר - הכפילויות במסורת של חמש ושל שש נקודות אינן משל זכר בלבד אלא אף של זָכָר; חושבים על נסמך של זָכָר.

הא' דותן: זָכַר אין לו מקור קדום. רד"ק הוא המקור היחיד לניקוד בשש נקודות וגם הוא אינו גוזר מִזְכָּר.

הא' קדרי: בגמרא נרמז שזה מזכר.

הא' מדן: אין זכר לזה.

הא' בן־חיים: אפשר לסמוך על חברי הוועדה שהם יכתבו מה מצאו על פי המסורת. הם יבדקו זאת. זה משנה את ההחלטה.

הא' דותן: אני מבקש למחוק את "נזק" מרשימת השמות בעלי הניקוד הכפול. האסמכתה לנִזָּק דלה מאוד, ואין צורך לקיים גרסה כפולה. אני מציע נִזָּק רק בסגול. האסמכתה היחידה לצירי מפעם אחת במקרא - נִזָּק המלך (אסתר ז, ד), וגם שם יש גרסאות רבות בסגול. על־סמך זה בלבד לא כדאי להנציח את הנזק הזה.

הא' בן־חיים: האם יש התנגדות למחוק את הנזק?

הא' מלצר: כולנו שמענו מפי המלמדים שלנו: שור תם משלם חצי נִזָּק מגופו.

הא' בן־חיים: העניין איננו עקרוני. הוועדה הציעה את שתי הצורות. יש מי שמציע רק צורה אחת, בסגול. אביא זאת להצבעה. אם תקבל צורה אחת נאמר שהצורה האחרת באה במקרא.

ה צ ב ע ה

- 7 - בעד "נזק" בשתי צורות
- 11 - בעד נִזָּק בסגול (צורה אחת)

ההצעה שתופיע צורה אחת של נִזָּק (בסגול) נתקבלה.

הא' בן־חיים: הצורה השנייה של נזק תופיע מתחת לקו.

הא' קדרי: האם לא צריך היה להזכיר את המלים שבהן השם שייך לשמות הסגוליים ויש לו צורת משנה או מסורת אחרת במשקל אחר, כמו גָּמֶר - גְּמֵר.

הא' בן־חיים: יש שתי דרכים לקבוע את המלה, אבל כאשר המלה קיימת אנו עוסקים בשאלה איך להטות אותה. שתי המלים "גְּמֵר - גָּמֶר" קיימות. השאלה היא בנטייה. לכן אין זה שייך לוועדה. אני מבקש לאשר את הרשימה, חוץ מההערות שהעברנו לוועדה.

ה צ ב ע ה

- בעד אישור הרשימה (כללי הסגול בנטיית השם) - 20
- נגדו לא הצביע איש

הרשימה אושרה.

הא' בן־חיים: תודה רבה לוועדה וגם למליאה. בכך סיימנו פרק חשוב בדקדוק.

ה.

על סדר היום סעיף חשוב שהבטחנו לדון בו בישיבה זו - העברית בת זמננו, המשך הדיון. חברים נרשמו לרשות דיבור.

הא' מלצר: בשעה הקצרה שנותרה לסיום הישיבה לא נמצה את הדיון בסעיף הזה. אני מציע להקדיש למשך הדיון ולסיומו ישיבה מיוחדת, או לקבוע את הנושא הזה כסעיף ראשון בישיבה הבאה של המליאה.

הא' בן־חיים: הבטחנו לדון גם בסעיף זה בישיבת המליאה. לא שיערנו שהדיון בענייני דקדוק יארך זמן רב כל־כך. אם נמשיך בענייני דקדוק, לא נגיע לדיון בעברית בת זמננו. הישיבה הבאה תתקיים ב־8 ביולי, ו' בתמוז.

הא' מורג: אני מעדיף לסיים את הדיון בעברית בת זמננו בישיבה הבאה.

הא' אבן־שושן: נפתח את הישיבה הבאה בדיון על העברית בת זמננו.

הא' מלצר: זהו דיון גדול וחשוב ואי־אפשר לפצל אותו.

הא' מורג: לי נראה שמוטב להתחיל את הישיבה הבאה בסעיף על העברית בת זמננו ולייחד לו שעתיים או את כל הישיבה.

הא' אירמאי: אם בישיבה הבאה לא נאשר את גמר המילון למתמטיקה, אנו עלולים להפסיד סכום ניכר.

הא' בן־חיים: מי בעד דחיית הדיון בסעיף ה': העברית בת זמננו?

ה צ ב ע ה

- 12 - בעד דחיית הדיון לישיבה הבאה
- 3 - בעד קיום הדיון בישיבה זו

ההצעה, לדחות את הדיון על העברית בת זמננו לישיבה הבאה, נתקבלה.

הא' בן־חיים: נקבע שבישיבה הבאה נתחיל בדיון על העברית בת זמננו ונסיים אותו.

ו.

הגב' בהט: בחוזר על שאלות דקדוק היו 4-5 סעיפים. בהודעה למליאה נצטמצמו הסעיפים לכדי שלושה בלבד.

הסעיף הראשון: האקדמיה מתירה לדגש את בג"ד-כפ"ת אחרי מלות השלילה אי, לא, כגון: אי-בהירות. עד עכשיו נהגנו במילונים לראות את המלים האלה כצירוף של מלה אחת. היום אנו מתירים גם את הדרך הזאת; לא שאנו פוסלים "אי-בהירות" (בבי"ת רפה).

הא' בן-חיים: השאלה היא אם לאחר המלה "אי" מחייבים כללי הבג"ד-כפ"ת. הוועדה החליטה לדגש אותיות אלה.

ההצעה להתיר לדגש את אותיות הבג"ד-כפ"ת אחרי מלות השלילה "אי, לא" נתקבלה.

הגב' בהט: הסעיף השני: ניקוד אָמֶן בקמץ-קטן ובדגש. (המשקל הזה קרוב למשקל פֶּעַל המורה על עיסוק, שבכללו גם אָכַר אף על פי שאין בו פתח. דבר זה יש בו חשיבות לגבי התנהגות הקמץ הגדול. קמץ זה יהיה קיים בנטייה). יאמרו: אָמֶנות הקולנוע, אָמֶני ירושלים וכיוצא בזה.

הא' דותן: אני מציע לאשר את הצעת הוועדה, אבל למחוק את ההנמקה שבסוגריים.

הא' בן-חיים: איננו מפרסמים נימוקים. הם באו כאן לצורך הסברה.

הא' גולדנברג: עצם ההבחנה בין אָמֶן לאָמֶן היא הבחנה שהורסת כל חוש משקל בעברית. כי אָמֶן ואָמֶן הם מלה אחת, צורה אחת ומשקל אחד. ייתכן כי אם קיימת ההבחנה בין הצורה בֶּס לצורה בֶּט מוטב שהניקוד הנקבע ירחיקן זו מזו ולא יעשה אותן שוות משקל למעשה.

הא' בן-חיים: ההבחנה היא מלאכותית. בכל הדקדוק העברי קמץ-קטן וקיבוץ הם עניין אחד. במשך שנים ניקדו את המלה בקמץ-קטן, אָמֶן, עד שבאו מדקדקים ותיקנו: זה אָמֶן וזה אומן. אמנם ההבחנה במשמעות התלויה ביחס של קמץ לקיבוץ היא מקרה בודד בדקדוק העברי. זה מחייב לקיים את הנטייה לפי אומן.

הא' ברוידא: האם יש מקבילות לאָמֶן בקמץ?

הא' בן-חיים: במקרא זה בקמץ, אָמֶן. בניקוד הבבלי היו אומרים: אומן.

הא' צרפתי: יש מקרה של הבחנה סמנטית בין קמץ קטן לקיבוץ בתנ"ך, והוא "קרבן" (נחמי' י, לה; יג, לא) לעניין הבאת עצים למקדש, לעומת "קרבן" להבאת דברים אחרים, על פי רוב בעלי חיים.

הא' קדרי: אם אין ההבחנה בניקוד מקובלת, האם אין ההבחנה במשמעות מקובלת?

הא' בן-חיים: לא דנו במשמעות אלא בנטייה. השאלה אם ננהג במלה כמו סולם או כמו אומן.

הא' אורנן: לא נאמר מאומה על חטף-קמץ.

הא' בן-חיים: עברנו לדון על מלים בודדות שצריך לשבץ אותן.

הא' אורנן: זה לא מוציא מהכלל את החטף-קמץ.

הא' בן-חיים: לפי הכללים של האקדמיה אין מנקדים אמן בחטף-קמץ.

הא' אורנן: אנו יודעים שיש למלה שתי משמעויות: אָמֵן (חטף-קמץ) - ארטיסט; אָמֶן (קיבוץ) - בעל מלאכה. אינני חושב שדבר כזה היה קיים בעברית. אני מביע הסתייגות מההחלטה.

הא' בן-חיים: שינו זאת לפני שנים לאָמֵן - אָמֵנים, בדגש.

הא' אורנן: קמץ-קטן וקבוץ מקובל שאלה הן חילופיות שאינן מעמידות משמעויות אחרות. מאז צורפתי לאקדמיה נוכחתי לדעת שלעתיים קרובות אנו דנים בפרטים קטנים ולא מבינים שפרט אחד עומד על עיקרון גדול. יש מקום שנדון בעקרונות יותר משנדון בפרטים. האם מתוך שתי המשמעויות של אמן, מכאן צריכה להיות ראייה בלשנית, שכל אחת מהן היא פונמה בפני עצמה? למה צריך להכניס בעיה כה רצינית בדמות ויכוח צדדי על מלה קטנה שתוצאותיו מי ישרונו.

הא' בן-חיים: נניח שאתה מצליח לשכנע את המליאה לאשר אמן בחטף-קמץ, על משקל קָטַל. תראה לי בעל מקצוע שקול במשקל קָטַל.

הא' אורנן: אמן בחטף-קמץ איננו בעל מקצוע.

הא' אבן-שושן: "מעשה ידי אמן" - בשיר השירים.

הא' בן-חיים: אָמֵן כתוב במקרא. במקרא אין הבדל בניקוד בין איש מקצוע לבין ארטיסט. ברגע שהוחל להבחין בין שתי המלים נלקחה צורה מקראית שהיא אָמֵן לארטיסט ובצורה הרווחה בלשון חכמים לציון בעל המלאכה אָמֶן ואָמֵנות, בקיום הקמץ. דעת הוועדה הייתה שמקיימים את המלה בדיגוש המ"ם.

הא' מורג: גם הא' גולדנברג וגם הא' אורנן נגעו בשאלה חשובה. החלטת האקדמיה מכניסה ללשונונו ניגוד פונולוגי בין שורוק לבין קמץ-קטן; מבחינה זאת יש להעדיף את הניקוד אָמֶן, בחטף-קמץ, אבל קיימת בעיה, והיא הסתירה בין ניקוד זה לבין הניקוד המקראי אָמֵן.

הא' בלאו: לא דננו בעניין זה. כל מה שדננו בו, שהמלה אמן - ואיש לא יכחיש שהמלה קיימת - מתנהגת בצורה מסוימת. אשר לשאלה אם זה אָמֵן או אָמֶן - צריך לבדוק את המקור. אין זה נוגע לעניין שלנו. הא' גולדנברג אמר שהוא מתנגד לזה. בגלל זה אינך צריך להתנגד, כי זה ניטראלי. (הא' גולדנברג: אמרתי שאינני יודע מה תהיה המסקנה). מדובר על המלה אמן, שהיא מקראית. השאלה שהעלית היא לגיטימית והיא חשובה, וצריך לבדוק אותה.

אנו עזבנו את העניין שדנו בו והתחלנו לדון בעניין אחר שלכאורה הוא חשוב יותר, אבל הוא לא היה על סדר היום.

הא' בנדויד: אין כמוני יודע את צרותיהם של קריינים שצריכים ללמוד איך לקרוא בְּ קָ לְּ לפני חטף קמץ של אָמֵנות, או אָמֵנים: ביידוע של בְּ קָ לְּ ! הקמצים גדולים, וכשאינן יודוע הקמצים קטנים. זה סבך מיותר, ומצווה לעקור את צורת האָמֵנות בחטף. אינני יודע

על מה היא מתבססת. היא רק מרבה צרות ועם-ארצות. (הא' מורג; והצורה אנייה?)
 אולי ייבוא יום ונגיע גם בזה לפישוט ונתחיל לכתוב אניות בחולם או בי' כמצוי בכתבי
 כנגד הקרי. (הא' מורג; יש אומרים אַמנות). הנימוק שיש אומרים "אַמנות" איננו תופס.
 האנשים האלה גם אומרים "פִּתְכִית", כמו: מַאֲסָקוּא. יש צורה דקדוקית דגושה במקרא: -
 מעשה ידי אָמֶן. אינני יודע מדוע דרושה צורה שלישית בחטף. הרוצה להבחין בין אַמנות
 לבין אָמנות - יבחין, אבל מן החטף צריך להיפטר.

הא' גולדנברג: הקושי נולד מן ההבחנה עצמה. הטענה להחזיק בחטף היא, שלפחות
 תהיה צורה שונה, בעוד שאם מחזיקים בקמץ אין זו צורה שונה. מקמץ-קטן משתמע
 ביטול ההבחנה למעשה.

הא' אבן-שושן: לגבי אָמֶן ואָמֶן - אין למעשה הבדל בין קמץ קטן לבין קיבוץ. אני
 מציע כי נקד אומן בשורוק ונפתור את הבעיה. נקבע אפוא אומן - אומנות בלי דגש.
 ואַמנות במ"ם דגושה.

הא' בן-חיים: אנו דנים באמן, שבמקרא מופיע בקמץ ובדגש.

הא' דותן: כבר אמרתי שאני תומך בהצעת הוועדה ומתנגד להנמקה. אי-אפשר להתנגד
 להצעה. הרי זו צורה המצויה במקרא. אלא שאגב דיון בצורה זו התעורר דיון בצורה
 אחרת שאיננה על סדר היום. לשם מה נאשר היום, שהמצוי במקרא כשר הוא? אין טעם
 להצעה. יש להביא לדיון את שתי המלים יחד ואז יוחלט אחת ולתמיד מה עושים בצמד.
 ייתכן שיהיה צורך לשנות את המלה האחרת. אינני יודע מה יהיה גורל אָמֶן בחטף. אָמֶן
 בקמץ מצוי במקרא ואיננו טעון אישור. אני מציע אפוא להסיר זאת מסדר היום ולהביא
 יחד את הכינוי לבעל המלאכה ואת הכינוי לעוסק במלאכת מחשבת (ארטיסט). ואגב,
 אינני חושב שההנמקה שנשמעה כאן בעניין בכ"ל לפני חטף קמץ תופסת. יש כאן טעות
 מקובלת גם בהגייה, שמטיפים לה גם בספרי לימוד אחדים: הגיית הקמץ של בְּאִנִּית
 (ב+אִנִּית) בקמץ קטן, אין לה על מה לסמוך.

הא' בן-חיים: הבחנה בהגייה של בְּאִנִּיה וכיו"ב בין השם המיועד ובין שאינו מיועד אין
 לה על מה לסמוך.

הגב' בהט: מדוע באה ההנמקה? השאלה הייתה, מה לעשות בקמץ הגדול, האם יתבטל
 או יהיה קיים. כדי לנמק, מדוע אנו רואים את הקמץ קמץ קיים, תלינו אותו במשקל,
 שמחייב את קיום הקמץ. ההנמקה תימחק בסופו של דבר.

הא' דותן: אנו מאשרים מלה שלמה, ולא את המחצית.

הא' בן-חיים: הוועדה הביאה את ההנמקה כיוון שיש כמה מלים כמו אָמֶן, והן איכר,
 שותף, או אולי אוכף. הכול מסכימים שהמלה נמצאת במקרא. הכול מסכימים שקמץ יכול
 להיות קיים. נתעוררה שאלה סמנטית, כלום מבחינים במשמעות בין אָמֶן לאָמֶן. הכול
 מסכימים שיהיה בקיום הקמץ. בוועדה, בעת הדיון הסמנטי, נחזור לשאלה: מה עדיף -
 התאמת הנטייה לכללים מופשטים או למציאות הקיימת בלשון.

הוסכם, שהשאלה תובא שוב למליאה אחרי דיון נוסף בוועדה.

הגב' בהט: בסעיף ג' של הוועדה מוצע לראות את השם הַלֵךְ שם סגולי ע"ד דָּבַשׁ, כדי שיהיה אפשר לומר הַלְכֵי רוח כצורה הרווחת בציבור.
 דבר אחד היה ברור לוועדה, שהלֵךְ נפש איננו עניין לכאן. השאלה הייתה באיזה משקל לגזור את השם. הייתה הצעה לגזור אותו במשקל כלל ולומר הַלְכֵי רוח. זה נוגד את השגור בפי הרבים.
 משום כך נמצאה דרך, המובאת בהודעה למליאה, שמצדיקה את הצורה הַלְכֵי רוח. כך נמצאו מכוונים לדרכם של רוב המשתמשים במלה זו.

הא' בן־חיים: הניקוד הוא בקמץ הַלֵךְ רוח. והויכוח הציבורי הוא אם צריך לבטא זאת הלֵךְ רוח או הַלֵךְ רוח. האקדמיה מסכימה שייאמר הַלֵךְ, ולכך יש שתי אפשרויות של ניקוד, בקמץ או בפתח. ההצעה היא לומר הַלֵךְ כמו דָּבַשׁ. איננו משנים דבר ממה שמקובל במבטא. עם זאת מכניסים מלה נוספת לרשימת היוצאים מן הכלל בסעיף הסגוליים.

הא' בנדויד: מה מפריע לנו להחליט הַלֵךְ־רוח כמו בגדול־זרועד; אַרְךְ־אפים וגְדֵל־כוח; ובריבו: הַלְכֵי, כמו: גְדֵלֵי בשר, ולהשאיר את "הַלֵךְ" שמן הפסוק בקהלת כצורתו, ולכנות אותו לפי גְדֵל - גְדֵלֵי (יחזקאל טז, כו)?

הא' בן־חיים: עובדה היא שאומרים הַלֵךְ. אם אתה אומר הלֵךְ, אתה קורא לזה מקור. אך כלום רגיל לרבות מקור?

הא' בנדויד: גם אם במקום גְדֵל מנוקד גְדֵל... - אין איש משבש את הקריאה. הכול אומרים גְדֵל - ולא גְדֵל.

הא' דותן: אומרים בטעות טְהַר־לב במקום טְהַר־לב.

הא' בנדויד: על זה היה לקרייני הראדיו ויכוח עם הפזמונאי טהר־לב, שכדי לתרץ את השיבוש שבקריאת שמו המציא לנו גרסה מאת אביו: "טְהַר־לב" - במלעיל.

הא' בן־חיים: השאלה שלפנינו היא שאומרים הַלֵךְ רוח, וברבים: הַלְכֵי רוח, והוועדה סומכת ידה על הגייה זו ומבקשת להתאים את הניקוד להגייה. איך מנקדים זאת, מה יהיה המשקל?

הא' דותן: אנו מחליטים על צורת המלה רק בציורף זה.

הא' בן־חיים: מי בעד הצורה הַלֵךְ רוח - הלכי רוח?

הצבעה

בעד הצורה הַלֵךְ רוח, הלכי רוח - 12
 נגדה - 1

הצורה הַלֵךְ רוח, הלכי רוח נתקבלה.

הא' דותן: אישרנו את הציורף הַלֵךְ רוח, הלכי רוח.

הא' בן-חיים: זה נאמר במפורש.

ז.

הגב' שלומי: הוועדה למונחי המשרד דנה זמן רב בפרקים אחדים של מונחי המשרד וסיימה את הדיון בכמה פרקים. שאלות הציבור חוזרות ונשנות, ולפיכך החלטנו - שלא לפי הנוהג של האקדמיה - ללקט את המונחים השכיחים ביותר ולהביא אותם לאישור המליאה.

הרשימה של המונחים היא לפניכם (הודעה למליאה ומ/132 מיום י"א באייר התשמ"א). אקרא את שמות המונחים.

הא' דותן: מדוע ביטלו "מוחק"?

הגב' שלומי: לפני הוועדה היו שתי הצורות, מִחַק ומוֹחַק. הובעו דעות בעד מִחַק או נגדו. דווקא מִחַק נלמד בבית-הספר במשך שנים רבות. אמרו שיש להבדיל בין הפעולה של המחיקה לבין המחק עצמו. מורות בבית-הספר, שאינן מקפידות על ענייני לשון, מצוות להגיד: מִחַק. בשעתו היה ספק כיצד לקרוא למקום המחוק - מִחַק או מִחַק. זה היה אחד השיקולים מדוע גם במילון הסרטוט הוחלט להביא מוֹחַק. בשני הוועדים הוחלט לתמוך במִחַק.

הא' בן-חיים: יש מי שמערער על מִחַק?

הא' דותן: אני מערער מטעם פשוט: מוֹחַק מקובל בציבור לא פחות מאשר מִחַק ואולי יותר ממנו. אין שום הגיון בצורה מִחַק. אין זה משקל של כלי. הייתי יכול להבין, אילו הוצע "מִמִּחַק". אין דופי בבינוני "מוֹחַק" לציון המכשיר, וברשימה זו עצמה יש "מִהֲדֵק" - בינוני למכשיר.

הא' אבן-שושן: תֵּעַר, לֵהָב!

הא' דותן: אלה אינם קשורים אל פעולה (הלֵהָב לֹהֵב?). אני מבקש לא לקבל החלטה שהציבור לא יקיים אותה.

הא' אבן-שושן: מחק מקובל בבית-הספר.

הא' דותן: אני חולק על כך שרק זה מקובל.

הא' בן-חיים: היו הצעות - מוחק, מחק. העניין הובא לשני הוועדים ושם הוכרע לצד מחק. הואיל וזהו חומר שהובא למליאה, כל חבר יכול לערער. אני חושב שאין מה להתווכח אלא רק להצביע.

הא' דותן: "מִחַק" כבר תפוס לעניין אחר: המקום המחוק, המקום שבו נמחק הכתב. כותבים על גבי המִחַק.

הא' אברמסון: מִחַק.

הא' דותן: אינני מציע להשתמש באותה מלה.

הא' בן־חיים: גם אני השתמשתי בנימוק זה, ולא הצלחתי.

הא' דותן: אין להילחם על מִחַק, כי משקל זה אינו מביע מכשיר.

הא' בן־חיים: הנימוקים הושמעו והבעיה ברורה. יש מִחַק ויש מוֹחַק ויש שתי האפשרויות.

הגב' שלומי: בעניין המכשיר - קשה לקרוא לזה מכשיר במלוא מובן המלה.

הא' בן־חיים: פרט למונחים מִחַק ומעטפת חלון - אין ויכוח על שאר המונחים. נחזור למִחַק. יש להצביע על מִחַק, על מוֹחַק ועל שניהם כאחד.

ה צ ב ע ה

13 - בעד הצורה מִחַק

3 - בעד הצורה מוֹחַק

1 - בעד שתי הצורות - מִחַק, מוֹחַק

הצורה מִחַק נתקבלה.

הא' אורנן: יש לי רושם שיש נימוקים נגד הצורה מעטפת חלון. ראשית, זוהי צורת סמיכות, ואנו יכולים לחשוב על שם ותואר ועל ידי כך לשמור על הצורה מעטפה ולא לומר מעטפת. זהו תרגום מאנגלית. למה ללכת בדרך זו ולא לראות את טיבה העיקרי, שהיא שקופה בחלקה? אם נאמר: מעטפה שקופה - זה יענה.

הא' אבן־שושן: יש בה רק אשנב קטן.

הא' מלצר: אני מציע מעטפת אשנב ולא מעטפת חלון.

הא' אבן־שושן: יש אפילו אומרים "מעטפה מאושנבת" מן "אשנב".

הא' מייזלש: מעטפה אשנבית, ובקיצור: אשנבית.

הא' בן־חיים: אזכיר לא' אורנן שבאיזה מקום במקרא כתוב - משקיפים דרך האשנב. הצעת הוועדה היא מעטפת חלון. יש הצעות אחרות: מעטפת אשנב, מעטפה אשנבית.

הא' ברוידא: אני מציע - צוהר.

הגב' שלומי: לפני הוועדה הייתה כמובן גם ההצעה "אשנב". שקלנו והגענו למסקנה: חלון, משני טעמים: ראשית, יש להבחין בין אשנב לבין חלון. חלון קוראים לדבר גם כשהוא סגור. אם מביטים בחלון הסגור, הוא שקוף. האשנב פתוח. האשנב אינו מבטא דבר שקוף. הנימוק השני - השימוש של אנשי המקצוע. בדואר ובמקומות אחרים משתמשים בשם חלון.

הא' פורת: לא שמענו לא אשנב ולא חלון. אין טעם להחליט דווקא על אשנב ולא חלון. אינני רואה במה אשנב טוב מחלון.

הא' אבן-שושן: אשנב קטן יותר.

הא' מגד: אני מציע לחשוב על מונח אחר. זהו מונח רווח מאוד בשימוש יום-יום בכל מקום. אני חושב שאיש לא יוכל להשתמש במונח ארוך ומסורבל כל-כך כמו מעטפת חלון או מעטפת אשנב.

הגב' שלומי: משתמשים בזה בדואר.

הא' מגד: לא יכולתי להבין שזה באמת שייך למעטפת דואר. חשבתי שזה משהו שעוטף את החלון. אני מציע לחשוב על מלה אחת אחרת.

הא' בן-חיים: יש מספר הצעות נוסף להצעה של הוועדה: מעטפת אשנב, מעטפה אשנבית, צהר.

הא' ברוידא: אני מסיר את הצעתי.

הא' בן-חיים: יש הצעה האומרת שאין להחליט אף על אחת מהמלים המורכבות אלא כדאי לחשוב על מלה אחת. לפנינו רשימה של 20 מלים. נוכל לאשר 19 מלים ולא יהיה נורא אם נחשוב על מלה אחרת שתהיה קצרה יותר או ברורה יותר. ההצעה המפליגה היא לדחות את הדיון במלה זו לשיבה אחרת, להחזיר את המלה לוועדה ולבקשה לחשוב על מלה אחרת. אם הצעה זו תיפול, נביא להצבעה כל אחד מההצעות. אני מביא להצבעה את הרשימה זולת המלה מעטפת חלון, שעליה נצביע בנפרד.

הצבעה

בעד אישור רשימת מונחי המשרד (זולת מעטפת חלון) - 15

הרשימה של מונחי המשרד (זולת מעטפת חלון) אושרה.

הא' בן-חיים: מי תומך בהצעה לדחות את ההכרעה על המלה מעטפת חלון לשיבה אחרת?

הצבעה

בעד דחיית הדיון במלה מעטפת חלון לשיבה אחרת - 7

נגד - 9

ההצעה, לדחות את הדיון במלה לשיבה אחרת, לא נתקבלה.

הא' בן-חיים: לפי תוצאות ההצבעה עלינו לקבל הכרעה בישיבה זו. אני מעמיד את ההצעות השונות להצבעה.

הצבעה

- 8 - בעד המונח מעטפת חלון
- 3 - בעד המונח מעטפת אשנב
- 3 - בעד המונח מעטפה אשנבית (בקיצור: אשנבית)

המונח "מעטפת חלון" נתקבל.

ח.

הא' בן-חיים: בכך אנו מוסיפים את המונח מעטפת חלון לרשימת מונחי המשרד שאושרו. בסעיף ב' "מלים בשימוש כללי" מופיע המונח הַסְעֵדָה (catering), וכן המונח מְסַעֵד (caterer). אני מעמיד מלים אלה להצבעה.

המונחים הַסְעֵדָה, מְסַעֵד אושרו.

הא' בן-חיים: דחינו את הדיון בעברית בת זמננו לראשית הישיבה הבאה. אינני יכול להבטיח שלא נביא לדיון בישיבה גם מונחים, אבל עיקר הישיבה ייוחד לסעיף של העברית בת זמננו.

אני מודה לחברים, ומאחל לכולכם חג שמח.